

Koncentration i dagligvaruhandeln – hur ska det gå för bageribranschen?

Vecka 47 meddelade Kesko Abp att koncernens dotterbolag Ruokakesko Oy köper hela aktiestocken i Lähikauppa Oy; säljare är placeringsbolaget Triton. Affären innebär att Ruokakesko övertar butikerna Siwa och Valintatalo, inalles 643 butiker. En konsekvens av köpet är att landets två största affärskedjor tillsammans kommer att ha en nästan 86-procentig marknadsandel inom dagligvarubranschen: K-gruppens marknadsandel stiger till omkring 40 procent medan S-gruppen redan har knappt 46 procent av marknaden. Den tredje kedjan i storleksordningen är Lidl med en omkring 10 procents andel.

För att den nämnda affären ska gå i lås förutsätts det att köpet godkänns av konkurrens- och konsumentverket KKV. Det är inte sannolikt att KKV motsätter sig sammanslagningen eftersom verket bara för några år sedan godkände S-gruppens förvärv av Spar-kedjan, som gjorde att S-gruppens marknadsandel steg ytterligare. Att det i Finland redan finns en större affärsgrupp, vars tillväxt genom företagsköp har godkänts av myndigheten, lär inte ge KKV giltig anledning till att hindra den mindre affärsgruppens från att växa genom företagsköp.

För bageri- och konditoribranschen är det inte till fördel att dagligvaruhandeln koncentreras till bara några få aktörer, men det är en utveckling som vi blir tvungna att acceptera. Det är klart att en minskning av antalet butiker leder till ännu skarpare konkurrens om försäljningsutrymmet i de butiker som efter samgången blir kvar. Antalet butiker kommer nämligen att minska; förklaringen är att om det finns två butiker nära varandra, där den ena hör till K-gruppen och den andra är en Valintatalo/Siwa, så är det inte troligt att båda fortsätter sin verksamhet.

Också i övrigt tycks konsolidering i olika branscher för närvarande vara populärt inom etablissemang i Finland. Konkurrens- och konsumentverket har i en skrivelse som i oktober i år insänts till marknadsdomstolen konstaterat att *”enligt konkurrenslagen har branschorganisationerna in-*

te rätt att sträva till att påverka mängden företag på marknaden. Konkurrenslagstiftningens syfte är inte att skydda ineffektiva konkurrenter, och det att marknaderna koncentreras kan inte entydigt ses som en icke-önskvärd utveckling. Koncentrationen kan inte heller anses leda till en försämring av servicenivån som skulle vara negativ för konsumenterna”.

Detta ställningstagande av KKV är på många sätt uppseendeväckande, inte minst med tanke på företagandet, sysselsättningen och därigenom mängden arbetsplatser i landet. Det finns säkert många finländska bagerier som inte förenar sig med KKV:s tänkesätt men å andra sidan finns det nog också sådana bageriföretag som håller med. Jag skulle tro att verkets inställning väcker oro också bland bageribranschen råvaru- och maskinleverantörer. Om bageribranschen koncentreras så leder det till betydliga omställningar också för varuleverantörernas del. Man kan föreställa sig att en sådan uppfattning knappast är förenlig med målen för statsmakten.

Beträffande påståendet att en koncentration av marknaden inte entydigt kan anses vara en icke-önskvärd utveckling ur konsumentens synpunkt, kan vi åtminstone konstatera att koncentrationen av marknaden inte heller entydigt kan ses som en utveckling som är önskvärd.

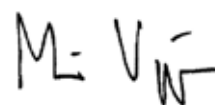
I konkurrenslagen ingår bestämmelser om övervakning av företagsköp. Lagstiftarnas tanke bakom dessa stadganden är att utvecklingen ska styras så att konkurrenssituationen i en bransch inte blir alltför ensidig, så att olika oligopol, duopol eller monopol bildas. I konkurrenslagstiftningen finns det däremot inga bestämmelser om att det vore förbjudet att arbeta för mångsidighet i en bransch, inte heller står där att en koncentration av en bransch så att den behärskas av några få aktörer entydigt skulle vara till fördel för konsumenterna.

Det hör till branschorganisationernas uppgifter att arbeta i medlemsföretagens intresse och att *”främja branschens lönsamhet, konkurrens och allmänna verk-*

samhetsförutsättningar”, enligt vad som sägs i många branschorganisationers stadgar. Sådana bestämmelser är ju upprättade enligt föreningslagen, eftersom patent- och registerstyrelsen har godkänt dem enligt denna lag. Eftersom det står i stadgarna, ska de också förstås så att en allmännyttig branschorganisation är skyldig att – också för sina *”ineffektiva medlemsföretag”* – främja lönsamheten, konkurrensen och de allmänna verksamhetsförutsättningarna. Insatserna som görs enligt föreningslagen till förmån för medlemsföretagen ger givetvis inte intresseorganisationen rätt att bryta mot konkurrenslagen – det är ju självklart. Men inte är det väl heller helt så entydiga som KKV gör gällande? Inte har väl konkurrenslagstiftningen heller stiftats för att underlätta koncentrationen i branscherna?

Bageri- och konditoribranschen är, till skillnad från den övriga livsmedelsindustrin, ännu tillsvidare mycket mångsidig och varierad. I Finland har vi stora, medelstora och en massa små bagerier; det arbetas både i industriell skala och hantverksdominerat. Av produktionen i hela livsmedelsbranschen står bagerierna bara för ca 10 procent, men de sysselsätter omkring 27 procent av livsmedelsarbetskraften. Det är siffror som kan sägas peka på bageribranschen ineffektivitet, men om det ska vara en motivering för att främja en koncentration av branschen är en helt annan sak. Fortfarande har brödkulturen i Finland en mångsidighet som är enastående. Vi får hoppas mångsidigheten får fortsätta, trots olika åtgärder för främjande av branschkoncentrationer.

Med önskan om en god jul och ett lyckosamt nytt år,

Mika Väyrynen